

**PAMOKOS,
VEIKLOS PLANAS
I PAMOKOS TEMA: LIETUVOS VALSTYBĖS SIENŲ KAITA**

**KLASĖ: 9-10
IŠ BENDRŪJŲ PROGRAMŲ:**

**UGDOMOS MOKINIŲ KOMPETENCIJOS
BENDROSIOS**

mokėjimo mokytis – nagrinėja muziejaus stenduose esančius žemėlapius, skaito stenduose esančią informaciją ir bando ją susieti su žemėlapiiais bei edukatoriaus pateikiamais faktais;
komunikavimo – bendrauja ir bendradarbiauja su muziejaus darbuotoju-edukatoriumi ir įgyja naujos bendravimo patirties; bendradarbiauja tarpusavyje perteikdami ar apibendrinami muziejuje rastą informaciją;
pažinimo – mokosi orientuotis naujose nepažįstamose erdvėse, jose ieško reikalingos informacijos ir ją sistemina bei interpretuoja, daro išvadas;
socialinė – narystės bendruomenėje suvokimo ugdymas, istorijos įtakos dabarčiai suvokimas.

DALYKINĖS:

istorijos dalyko kompetencija – orientuojasi epochų kaitoje, vertina asmenybės įtaką valstybės istorijoje, geba nustatyti priežastinius-pasekminius įvykių ryšius, geba parinkti ir pateikti temai aktualių faktų;
geografijos dalyko kompetencija – atpažinti valstybės elementus (teritorija, sienos ir kt.), analizuoti gyventojų sudėtį tautiniu ir konfesiniu aspektu, gyventojų skaičiaus kaitą, nurodyti valstybę kuriančius ir keičiančius veiksnius (istoriniai, politiniai ir pan.), nustatyti valstybės teritorijos ir sienų kaitos laikotarpius.

VIETA

- Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai; Katedros a. 4, Vilnius;
- Rūmų istorinės ir architektūrinės raidos ekspozicija: standai 4.3, 4.5, 5.1, 5.2, 5.6, 5.14, 6.3, 10.1, 10.5, 11.7, 12.7, 12.9, 13.6, 13.16 bei XVIII a. antrosios pusės Abiejų Tautų Respublikos padalijimų žemėlapis (A3 formato laminuotas arba planšetėje)

MOKYMOSI UŽDAVINIAI

Analizuojant Valdovų rūmų muziejaus informacinių stendų medžiagą ir žemėlapius, ir taikant pamokų metu įgytas žinias, išsiaiškinti:
- Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorijos augimo XIII–XV a. prielaidas;
- Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorijos kaitos kryptis ir tendencijas;
- priežastis, nulėmusias Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sienų kaitą ir teritorijos mažėjimą XVII–XVIII a. (iki valstybės žlugimo)

ŠALTINIAI (MOKYTOJUI)

1. Virtualus gidas po muziejų (<http://3dvilnius.lt/valdovurumai.lt/>, žiūrėta 2018-01-10)
2. Tomas Čelkis, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorija: sienų samprata ir delimitaciniai procesai XIV–XVI amžiuje, Vilnius, 2014, 352 p.
3. Lietuvos istorija, t. 3–7, Vilnius, 2009–2016.

TRUKMĖ

1val.

INTEGRACIJA:

Vidinė (nurodomos temos)

Istorija

- Lietuvos valstybės susikūrimas;
- Tautinė Lietuvos luominės visuomenės įvairovė – lietuviai, rusai, lenkai, žydai, totoriai, karaimai;
- Liublino unija;
- Karai su kryžiuočiais, totoriais, Rusija ir Švedija;
- Abiejų Tautų Respublikos valdymo ypatumai, kaimyninių valstybių kišimasis į valstybės vidaus reikalus ir padalijimų priežastys

Tarpdalykinė (nurodomos temos kituose dalykuose)

Geografija

- Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sienų kaita.

NAMŲ DARBAI

Aptarti vieną Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sienų ir teritorijos kaitos etapą pasirinktinai ir parengti pristatymą.

MOKYMO SI VEIKLOS

1. ĮVADAS: 5 min.

Anotuojama užsiėmimo tema, pasiaiškinama, kodėl aktualu apie senosios Lietuvos valstybės sienų kaitą kalbėti Valdovų rūmų muziejuje, prisimenama, kuris valdovas įkūrė Lietuvos valstybę ir kuo ta valstybė buvo išskirtinė istorijos kontekste. Mokiniam suformuluojama užduotis – nustatyti, kiek Lietuvos valstybės teritorijos kaitos etapų bus aptarta užsiėmimo metu.

2. TEMOS NAGRINĖJIMAS: 35 min.

Edukatoriaus vizualizuoto pasakojimo metu nagrinėjamas valstybės teritorijos augimas nuo XIII a., sienų kaitą lėmę veiksniai ir aplinkybės, valstybės teritorijos mažėjimas ir šio reiškinio priežastys įvairiais istoriniais laikotarpiais. Pasakojimo metu mokiniams užduodami klausimai, atsakydami į kuriuos jie patys ar edukatoriui padedant įvardina sienų ir teritorijos kaitą lėmusius veiksnius, padarinius ir pan.

3. IŠVADOS IR APIBENDRINIMAS: 15 min.

- Edukacinėje erdvėje mokiniams išdalinamos užduotys ir rašymo priemonės.
- Atsakius į užduoties klausimus, aptariamai atsakymai. Atsakymų argumentavimui panaudojamos mažesnio formato nei ekspozicijos žemėlapiai pateiktys planšetėje, kad mokiniai dar kartą turėtų galimybę vizualiai matyti teisingą atsakymą.
- Užduoties atlikimas ir jos rezultatų aptarimas leidžia mokiniams pasitikrinti užsiėmimo metu įgytas žinias, moko daryti išvadas, analizuoti.

REFLEKSIJA, ĮSIVERTINIMAS: 5 min.

Apibendrinami darbo rezultatai, mokiniai įsivertina, kaip jiems sekėsi nagrinėti užsiėmimo problemą netradicinėse erdvėse, nesinaudojant vadovėlio medžiaga.

PRIEDAI

1. UŽDUOTIES „LIETUVOS VALSTYBĖS SIENŲ KAITA“ FRAGMENTAS

2. XVIII A. ABIEJŲ TAUTŲ RESPUBLIKOS PADALIJIMŲ ŽEMĖLAPIS

MEDŽIAGA PARENGĖ

Lirija Steponavičienė

Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai

Ekskursijų ir edukacijos skyriaus vedėja

Kristoforas nusivylęs pažvelgė į karalių ir pareiškė:

– Jei taip labai bijai velnio, vadinasi, jis už tave stipresnis. Todėl palieku tavo pilį, nes juk sakiau, kad noriu tarnauti pačiam stipriausiam pasaulio valdovui. Viso gero, jūsų šviesybe. Einu ieškoti velnio ir jam tarnauti.

Kristoforas paliko dvarą ir leidosi ieškoti velnio. Jis atkako į gūdžią dykvietę, kurioje buvo įsikūrusi grėsmingų kareivių gauja. Sargybiniai atvykėlių sustabdė ir nuvedė pas vadą. Šio veidas buvo žiaurus, apžėlęs barzda, o akys degė pykčiu.

– Kur eini? – suurzgė vadeiva tokiu balsu, kad nuo jo stingo kraujas.

– Ieškau velnio, nes noriu jam tarnauti, – atsakė Kristoforas.

Siaubūnas suprunkštė ir tarė:

– Aš esu tas, kurio ieškai.

Kristoforas, nudžiugęs, kad pagaliau surado galingiausią pasaulio karalių, prižadėjo amžinai jam tarnauti. Tačiau vieną dieną, Kristoforui su velniu žingsniuojant gatve, jie išvydo kryžių. Velnias ėmė muistytis, leisti keistus garsus, o galiausiai metėsi bėgti kiek kojos neša, pavymui keldamas dulkių debesis. Blogiausia buvo tai, kad Kristoforas turėjo sekti jam iš paskos ir klibinkščiuoti siauru akmenuotu keliuku, kad netektų vėl praeiti pro kryžių. Tą patį vakarą Kristoforas, vis dar negalėdamas atsigauti po nuostabos, paklausė velnio, kodėl šis netikėtai puolęs bėgti ir iš patogaus kelio pasuko vingiuotą žvyrkelį. Velnias nenorėjo atsakyti, bet Kristoforas pagrasino:

– Jei neatsakysi, aš tave paliksiu.

Savo nelaimėi velnias paaiškino:

– Vieną dieną prie kryžiaus buvo prikaltas žmogus, vardu Jėzus. Todėl kiekvieną sykį vos pamatęs kryžių, aš išsigąstu ir sprunku.

Tada Kristoforas tarė:

– Vadinasi, tas Jėzus yra daug galingesnis už tave, jei vos pamatęs jį primenantį ženklą dedi į kojas. Dabar suprantu, kad nesi pats stipriausias karalius pasaulyje. Tu man melavai. Viso labo, šėtone. Einu ieškoti Jėzaus.

Tačiau ieškant kelio pas Jėzų Kristoforui teko keliauti labai ilgai.

Galiausiai jis sutiko atsiskyrėlį, kuris papasakojo jam Jėzaus Kristaus istoriją, davė perskaityti Evangeliją ir išmokė milžiną tikėjimo tiesų. Kristoforas įdėmiai klausėsi, paprašė, kad jį pakrikštytų, ir prižadėjo iš visų jėgų ištikimai tarnauti Jėzui.

– Karalių, kuriam trokšti tarnauti, reikia pagerbti dažnai pasninkaujant, – pridūrė atsiskyrėlis.

– Liepkite man padaryti ką kita, nes pasninkauti neįstengsiu, – nesivaržydamas paprašė Kristoforas.

– Taip pat reikės daug melstis, – tęsė atsiskyrėlis.

– Neįstengsiu ir šito, – nuoširdžiai prisipažino Kristoforas. Tuomet atsiskyrėlis ištiesė ranką:

– Matai šią upę, kurioje ne vienas nuskendo, bandydamas ją perplaukti?

– Taip.

– Jei jau esi toks aukštas ir drūtas, eik prie upės ir padėk žmonėms per ją keltis. Jėzus būtinai įvertins šią tarnystę ir, turint galvoje Jo gerumą bei kilnumą, galbūt ateis tau pasakyti.

– Tokia tarnystė kaip tik man, – sutiko Kristoforas.

Milžinas nusileido prie sraunios verpetuojančios upės, dalijusios lygumą į dvi dalis, ir susirentė sau ten trobelę, iš jauno medžio kamieno pasidirbdinęs tvirtą lazdą, kad brisdamas vandeniui galėtų pasiremti, jis ėmė kelti žmones per brastą.

Tas, kuriam prireikdavo persikelti per upę, pašaukdavo gerąjį milžiną ir šis, užsikėlęs keliauninką ant pečių, pernešdavo jį į kitą krantą. Dėl naujojo savo karaliaus nors jo dar nebuvo matęs – Kristoforas kuo ištikimiausiai vykdė prisiimtą pareigą.

Prabėgo keletas mėnesių. Vieną dieną, ilsėdamasis troboje, Kristoforas išgirdo jį šaukiantį vaikišką balselį.

– Kristoforai, atėik ir pernešk mane per upę.

Kristoforas išėjo į lauką, bet aplinkui nesimatė nė gyvos dvasios. Gūžtelėjęs pečiais jis grįžo į vidų. Tačiau netrukus ir vėl išgirdo tą patį balselį. Ir vėl išskubėjo lauk, bet ir tuo metu nieko nerado. Jam įžengus į trobą, vaikiškas balselis jį pašaukė trečią kartą. Galiūnas trečią kartą išėjo į lauką ir šį sykį ant upės kranto išvydo berniuką. Vaikas labai mandagiai paprašė Kristoforo perkelti jį į kitą krantą.

– Išdaigininke, tu toks mažutis, kad tavęs nė nepastebėjau! Man pats metas pamiklinti kojas, – maloniai tarė Kristoforas. Viena ranka užsikėlė vaikelį ant pečių ir pasiramsčiuodamas lazda įbrido į upę. Tačiau štai vanduo ėmė kilti, o vaikas tapo sunkus tarsi švinas. Kristoforas buvo apdovanotas ypatinga jėga, bet kuo giliau jis brido į upę, tuo grėsmingiau sukuriavo vanduo, o vaikelis taip slėgė pečius, kad galiūnui linko keliai. Keletą kartų Kristoforas vos neparklupo. Jam atrodė, kad šis žygis, kuriam reikėjo neapsakomų pastangų, niekada nesibaigs. Irdamasis ranka, jis vargais negalais pasiekė kitą krantą, nuleido berniuką ant žemės ir išsekęs suklupo ant žolės.

– Vaikeli, – dūsavo milžinas, – per tave buvau atsidūręs didžiuliame pavojuje: tu toks sunkus, kad man atrodė, jog ant pečių nešu visą pasaulį.

Berniukas šypsodamasis pažvelgė jam tiesiai į akis ir tarė:

– Nesistebėk, Kristoforai. Tu nešei ant pečių ne tik visą pasaulį, bet ir Tą, kuris jį sukūrė: aš esu Jėzus – karalius, kuriam prižadėjai tarnauti. O kad įtikėtum mano žodžiais, duosiu tau ženklą: kai parbrisi atgal, įsmeik savo lazdą prie trobos ir rytojaus rytą ją rasi žydinčią bei apkibusią vaisiais. Tai pasakęs, vaikelis išnyko. Kristoforas pakluso. Grįžęs prie savo trobelės, įsmeigė į žemę lazdą, o kitą dieną rado ją sužaliavusią ir linkstančią nuo vaisių.

Šaltinis: <http://mintys.lt/tikejimas/legenda-apie-sventaji-kristofora>

ŠV. KRISTOFORO SKULPTŪRA VILNIAUS ŠV. PETRO IR POVILO BAŽNYČIOJE

Šaltiniai: <https://kultura.lrytas.lt/meno-pulsas/2015/11/08/news/vilniaus-sv-petro-ir-povilo-baznycia-tarp-graziausiu-pasulyje-2855282/>; <https://www.madeinvilnius.lt/naujienos/gyvenimas/siandien-vilniaus-globejo-sv-kristoforo-diena/>

1 uždutis. Vaikščiodami po Vilniaus šv. Petro ir Povilo bažnyčią, apžiūrėkite interjerą. Užpildykite lentelę ir apibūdinkite architektūros stilių.

1 lentelė. Architektūros stilius

Interjeras	
Architektūriniai elementai: formos, geometrinės figūros, bokštai, kupolai, arkos	
Langai: forma, ar kuriami vitražai, kas vaizduojama vitražuose	
Puošyba: kokios medžiagos naudojamos, kokie elementai matomi	
Meno kūriniai: paveikslai, skulptūros, kas vaizduojama, kas simbolizuojama.	
Įspūdis, kurį sukelia architektūros paminklas	

2 užduotis. Vaikščiodami aplink Vilniaus šv. Petro ir Povilo bažnyčią, apžiūrėkite eksterjerą. Užpildykite lentelę ir apibūdinkite architektūros stilių.

2 lentelė. Eksterjeras

Eksterjeras	
Architektūriniai elementai, puošyba: formos, geometrinės figūros, bokštai, kupolai, arkos	
Įspūdis, kurį sukelia architektūros paminklas	

3 uždauotis. Remdamiesi užpildytomis 1 ir 2 lentelėmis apibūdinkite baroką – architektūros ir dailės stilių.

Barokas – tai architektūros ir dailės stilius, vyravęs XVII–XVIII a., kuriam būdinga_____
